

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]. Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]. Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA AMBRUSZKIEWICZ przeciwko POLSCE

(Skarga nr 38797/03)

WYROK

STRASBURG

4 maja 2006 r.

OSTATECZNY

23/10/2006

Wyrok ten stał się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Ambruszkiewicz p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja) zasiadając jako Izba w składzie:

Pan Nicolas BRATZA, *Przewodniczący*,

Pan G. BONELLO,

Pan M. PELLONPÄÄ,

Pan K. TRAJA,

Pan L. GARLICKI,

Pan L. MIJOVIC,

Pan J. ŠIKUTA, *sędziowie*,

oraz Pani F. ELENIS-PASSOS, *Zastępca Kanclerza Sekcji*,

Po posiedzeniu niejawnym w dniu 4 kwietnia 2006 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 38797/03) wniesionej w dniu 3 listopada 2003 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka („Trybunał”) na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego pana Stanisława Ambruszkiewicza („skarżący”).

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany jest przez swojego pełnomocnika, pana Jakuba Wołasiewicza.

3. W dniu 31 marca 2005 r. Przewodniczący Czwartej Sekcji zdecydował o zakomunikowaniu skargi Rządowi. Na podstawie art. 29 ust. 3 Konwencji Czwarta Sekcja postanowiła, że zarówno dopuszczalność skargi, jak i jej przedmiot, zostaną zbadane w tym samym czasie.

FAKTY**I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY**

4. Skarżący urodził się w 1961 r i mieszka w miejscowości Szczecinek.

5. Okoliczności sprawy, przedstawione przez skarżącego, mogą zostać podsumowane w następujący sposób.

6. W 2002 r. skarżący był przesłuchiwany przez prokuraturę w Szczecinku, w związku z formułowaniem fałszywych oskarżeń w stosunku do określonych funkcjonariuszy Policji oraz urzędników samorządowych z jego regionu przed ich wyższymi przełożonymi. Został wezwany do stawienia się przed Sądem Rejonowym w Szczecinku.

7. Podczas pierwszego terminu rozprawy, który miał miejsce 13 maja 2003 r., skarżący złożył wniosek o wyłączenie przewodniczącego ze składu sędziowskiego. Sędzia przerwał rozprawę w celu zbadania wniosku o wyłączenie i poprosił strony o opuszczenie sali rozpraw informując, że posiedzenie zostanie wznowione o godz. 11.45. Skarżący nie stawił się

we wskazanym przez sędziego czasie. Oceniając, że zainteresowany utrudniał prawidłowy przebieg postępowania, prokurator złożył wniosek do sądu o zastosowanie wobec skarżącego tymczasowego aresztowania. Sąd przychylił się do wniosku i zastosował tymczasowe aresztowanie na okres trzech miesięcy od chwili zatrzymania. W uzasadnieniu swej decyzji sędzia podał, że skarżący opuścił budynek sądu bez zgody sędziego i bez wcześniejszej konsultacji ze swoim adwokatem. Oceniał, że skarżący świadomie utrudniał prawidłowy przebieg postępowania i że jego zachowanie pozwala stwierdzić, że w przyszłości mógłby również próbować uchylać się od wymiaru sprawiedliwości. Sędzia odmówił wzięcia pod uwagę wniosku adwokata skarżącego, który prosił o zastąpienie aresztowania innym, mniej surowym, środkiem, takim jak doprowadzenie na rozprawę przez funkcjonariuszy Policji.

8. Dnia 19 maja 2003 r. skarżący został zatrzymany i doprowadzony do aresztu.

9. Dnia 21 maja 2003 r. skarżący wniósł zażalenie na postanowienie, na mocy którego został umieszczony w areszcie tymczasowym. Skarżył się w nim, że aresztowanie jest środkiem zbyt surowym i nieproporcjonalnym w stosunku do wagi kierowanych przeciwko niemu zarzutów.

10. Dnia 9 czerwca 2003 r. Sąd Rejonowy w Koszalinie oddalił zażalenie skarżącego i zdecydował o utrzymaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania oceniając, że jest to konieczne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Sąd podkreślał, że obecność skarżącego na rozprawie 13 maja 2003 r. była obowiązkowa. Tymczasem niestawienie się skarżącego na określoną przez sędziego godzinę podczas rozprawy zmusiło tego ostatniego do przełożenia jej na późniejszy termin, bez możliwości wysłuchania świadków, którzy byli obecni. Zdaniem sądu, chociaż postępowanie mogło zostać zakończone po pierwszym terminie rozprawy, postawa skarżącego spowodowała, że trzeba było rozprawę odroczyć.

11. Dnia 13 czerwca 2003 r., zasadniczo z tych samych powodów, sąd okręgowy oddalił wniosek skarżącego z dnia 27 maja 2007 r. o zwolnienie z aresztu za poręczeniem majątkowym.

12. Następnie, w dniach 25 czerwca, 2, 7 i 17 lipca 2003 r., identyczne wnioski skarżącego zostały oddalone przez Sąd Rejonowy w Kołobrzegu. Sąd oceniał, że ryzyko unikania wymiaru sprawiedliwości przez skarżącego było wciąż obecne.

13. Dnia 25 czerwca 2003 r., na podstawie postanowienia wydanego 23 lipca 2003 r. przez sąd rejonowy, skarżący został zwolniony, po uprzednim wpłaceniu poręczenia majątkowego.

14. Wyrokiem z dnia 31 marca 2004 r. skarżący został uznany winnym popełnienia zarzucanych mu czynów i skazany na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat tytułem próby. Sąd zaliczył na poczet wymierzonej kary okres tymczasowego aresztowania skarżącego.

15. Skarżący złożył apelację od wyroku.

16. W dniu 31 sierpnia 2004 r. sąd okręgowy uchylił wyrok z 31 marca 2004 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

17. Wyrokiem z dnia 10 listopada 2004 r. sąd rejonowy ponownie uznał skarżącego winnym i skazał go na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. Skarżący wniósł apelację.

18. W dniu 11 lutego 2005 r. sąd okręgowy uchylił wyrok z 10 listopada 2005 r. i po raz kolejny przekazał sprawę do sądu rejonowego do ponownego rozpoznania.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

19. Art. 251 § 3 Kodeksu postępowania karnego stanowi:

„Uzasadnienie postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego powinno zawierać (...) przytoczenie okoliczności wskazujących na istnienie podstawy i konieczności zastosowania środka zapobiegawczego. W wypadku tymczasowego aresztowania należy ponadto wyjaśnić, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowanie innego mniej surowego środka zapobiegawczego”

Art. 266 § 1 Kodeksu postępowania karnego stanowi:

„Oskarżony albo osoba trzecia może złożyć poręczenie majątkowe w postaci pieniędzy, papierów wartościowych, zastawu lub hipoteki.”

Art. 275 § 1 Kodeksu postępowania karnego stanowi:

„Tytułem środka zapobiegawczego można oddać oskarżonego pod dozór policji.”

Art. 382 Kodeksu postępowania karnego stanowi:

„W razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność jest obowiązkowa, przewodniczący zarządza jego natychmiastowe doprowadzenie lub przerywa w tym celu rozprawę albo też ją odracza.”

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 5 UST. 1 KONWENCJI

20. Skarżący zarzuca, że zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania miało charakter arbitralny i zostało dokonane w sposób niezgodny z prawem. Powołuje się na art. 5 ust. 1 c) Konwencji, który brzmi następująco:

„Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

(...)

c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą (...).”

A. Dopuszczalność

21. Trybunał stwierdza, że skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu art. 35 ust. 3 Konwencji. Trybunał nie dopatrywał się ponadto naruszenia żadnej innej przesłanki dopuszczalności. Uznaje ją zatem za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

22. Zdaniem Rządu, skarżący został zatrzymany w celu postawienia go przed właściwym organem, ponieważ istniało uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego przestępstwa. Rząd zwraca uwagę, że zatrzymanie skarżącego zostało dokonane zgodnie z art. 258 § 1 pkt 1) i pkt 2) Kodeksu postępowania karnego, który zezwala na tymczasowe aresztowanie, jeśli jest to konieczne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Skarżący utrudniał prawidłowy tok postępowania w ten sposób, że nie podając żadnego usprawiedliwienia nie stawiał się na rozprawie, mimo wcześniejszego uprzedzenia, że obecność na posiedzeniu jest obowiązkowa. Z powodu jego niestawiennictwa rozprawa musiała zostać odroczone, chociaż można było przypuszczać, że rozstrzygnięcie co do meritum mogło zapaść jeszcze tego samego dnia. Zwolnienie skarżącego zostało zarządzone przez sędziego nastąpiło natychmiast po przesłuchaniu większości świadków w obecności skarżącego.

23. Rząd podnosi ponadto, że w celu uzyskania zwolnienia skarżący powołał się na art. 259 § 2 Kodeksu postępowania karnego, który przewiduje, że tymczasowego aresztowania nie stosuje się, gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania albo karę nie polegającą na pozbawieniu wolności. Niemniej jednak Rząd ocenia, że na podstawie art. 259 § 4 Kodeksu, wyżej wskazany przepis nie ma zastosowania gdy oskarżony „unika wymiaru sprawiedliwości i uparczywie nie stawia się na wezwanie przed właściwym organem lub też zakłóca – w sposób nieuprawniony – tok postępowania (...)”. Zdaniem Rządu taki przypadek miał miejsce w niniejszej sprawie.

24. Skarżący podnosi po pierwsze, że zgodnie z art. 382 Kodeksu postępowania karnego, w przypadku nieusprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego, którego obecność na rozprawie jest obowiązkowa, przewodniczący dysponuje innymi niż pozbawienie wolności – mniej dotkliwymi niż pozbawienie wolności – środkami, które są w stanie zapewnić obecność oskarżonego na rozprawie. Z wyżej wymienionego przepisu wynika, że sędzia może m. in. zarządzić doprowadzenie oskarżonego na rozprawę przez funkcjonariuszy Policji i w tym celu przerwać lub odroczyć rozprawę. Tymczasem, w niniejszej sprawie, żaden środek o takim charakterze nie był rozważany.

25. Skarżący stwierdza, że stosując tymczasowe aresztowanie w sytuacji, gdy w okolicznościach sprawy nie było to konieczne, władze nadużyły swojego uprawnienia do pozbawienia wolności. Ponadto ocenia, że powodem podjęcia decyzji o jego tymczasowym aresztowaniu była wola ukarania go za zamieszanie w sprawę lokalnych przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości.

26. Trybunał stwierdza, że skarżący został tymczasowo aresztowany w dniu 19 maja 2003 r. i zwolniony w dniu 25 lipca 2003 r. Okres jego osadzenia liczył w związku z tym 2 miesiące i 7 dni. Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa, wolność osobista powinna być zasadą, natomiast jej pozbawienie przed skazaniem – ścisłym wyjątkiem. Trybunał przypomina również, że pojęcia: „zgodność z prawem” i „w trybie ustalonym przez prawo”, znajdujące się w art. 5 ust. 1, odnoszą się co do zasady do ustawodawstwa krajowego i dotyczą obowiązku przestrzegania norm materialnych i proceduralnych. O ile interpretacja i stosowanie prawa krajowego w pierwszej kolejności należą do organów krajowych, a mianowicie sądów krajowych, to inaczej jest w sytuacjach, w których w świetle art. 5 ust. 1 nieprzestrzeganie prawa wewnętrznego powoduje naruszenie Konwencji. W takich przypadkach Trybunał może dokonać kontroli w celu ustalenia, czy prawo krajowe zostało prawidłowo zastosowane (zob., m.in., *Kurt przeciwko Turcji*, wyrok z dnia 25 maja 1998 r., *Zbiór wyroków i decyzji* 1998-III, § 122, *Douiyeb przeciwko Niderlandom* [WI], nr 31464/96, § 44-45, z dnia 4 sierpnia 1999 r.)

27. Zgodność pozbawienia wolności z prawem wewnętrznym jest elementem zasadniczym, ale nie rozstrzygającym. Trybunał musi mieć także pewność, że pozbawienie wolności na dany okres, jest zgodne z celem art. 5 § 1, który ma za zadanie chronić jednostkę przed arbitralnym pozbawieniem wolności (*K.-F. przeciwko Niemcom*, wyrok z 27 listopada 1997 r., *Zbiór* 1997-VII, § 63). W związku z powyższym Trybunał musi być przekonany o zgodności prawa krajowego z postanowieniami Konwencji, w tym z zasadami w niej określonymi oraz z niej wywodzonymi (zob., m. in., *Baranowski przeciwko Polsce*, nr 28358/95, § 51, ETPC 2000-III).

28. Trybunał zauważa w niniejszej sprawie, że skarżący został tymczasowo aresztowany, na mocy postanowienia sądu w ramach postępowania karnego prowadzonego przeciwko skarżącemu, na okres ponad dwóch miesięcy za zakłócanie prawidłowego toku postępowania. Trybunał zauważa również, że skarżący był podejrzany o formułowanie fałszywych oskarżeń w stosunku do określonych funkcjonariuszy Policji oraz urzędników samorządowych z jego regionu przed ich wyższymi przełożonymi, tj. przestępstwo z art. 234 polskiego Kodeksu karnego, za które grozi kara pozbawienia wolności do lat dwóch. Tym samym Trybunał stwierdza, że aresztowanie skarżącego miało podstawę prawną w przepisach krajowych.

29. Trybunał zauważa, że dla uzasadnienia decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania skarżącego, władze powoływały się

w szczególności na potrzebę zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego, a zwłaszcza obawę, że skarżący będzie próbował unikać wymiaru sprawiedliwości. Nie budzi wątpliwości, że w pewnych wyjątkowych okolicznościach pozbawienie wolności może być jedynym sposobem zagwarantowania stawiennictwa oskarżonego, zwłaszcza ze względu na jego osobowość, charakter przestępstwa, jak również surowość grożącej kary. Jednakże powody wskazane przez władze dla uzasadnienia decyzji o zastosowaniu środka polegającego na pozbawieniu wolności, powinny być uzupełnione o konkretne okoliczności faktyczne dotyczące podejrzanego. Innymi słowy powody wskazane przez władze muszą wydawać się, w okolicznościach sprawy, przekonujące i istotne.

30. Tymczasem, w niniejszej sprawie, Trybunał uważa, że trudno jest wskazać czynniki potwierdzające rzekome ryzyko unikania przez skarżącego wymiaru sprawiedliwości. Trybunał odnotowuje, że skarżący został tymczasowo aresztowany zaraz po pierwszym terminie rozprawy, ponieważ opuścił sąd bez zezwolenia. Jednakże, ani złożoność sprawy, ani surowość grożącej w przypadku skazania kary - podstawowe czynniki wskazane przez sąd w uzasadnieniu postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania - nie stanowiły czynników, na które sąd mógłby się powoływać. Ponadto, w sprawie skarżącego, nie da się zauważyć żadnych uprzednich działań, które pozwoliłyby przypuszczać, że będzie on utrudniał przebieg postępowania.

Trybunał zauważa również, że w ramach niniejszej sprawy, w której skarżący był sądzony za pomawianie niektórych funkcjonariuszy Policji i urzędników miejskich ze swojego regionu, sąd rozpoznający sprawę miał szczególny obowiązek działania w taki sposób, aby uniknąć jakichkolwiek przejawów stronniczości (*mutatis mutandis*, *Kyprianou przeciwko Cyprowi*, [WI], nr 73797/01, § 127, ETPC-2005-...). W szczególności sąd powinien był wykazać się wyjątkową ostrożnością w stosowaniu środka polegającego na pozbawieniu wolności skarżącego, aby nie dopuścić do zaistnienia wątpliwości co do swojej bezstronności.

31. Trybunał podkreśla, że jednym z elementów niezbędnych dla prawidłowości tymczasowego aresztowania w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji jest brak arbitralności. Pozbawienie wolności jest środkiem tak dotkliwym, że jego zastosowanie jest uzasadnione tylko wtedy, gdy inne, mniej surowe środki, zostały rozważone przez sąd i uznane za niewystarczające dla ochrony interesu prywatnego czy publicznego. Nie wystarczy zatem, aby pozbawienie wolności było zgodne z prawem krajowym, ale dodatkowo musi być konieczne w okolicznościach sprawy (*Witold Litwa przeciwko Polsce*, nr 26629/95, § 78, ETPC 2000-III).

32. Tymczasem w sprawie skarżącego władze nie rozważały możliwości zastosowania mniej dotkliwych środków, przewidzianych prawem krajowym, mimo że adwokat skarżącego kilkakrotnie wnosił o ich zastosowanie (§§ 7 i 9 powyżej). Ponadto, na podstawie art. 382 Kodeksu postępowania karnego, sędzia miał możliwość zarządzenia doprowadzenia skarżącego na rozprawę przez Policję. Poza tym, na podstawie art. 266

Kodeksu postępowania karnego, mógł również zobowiązać skarżącego do złożenia poręczenia majątkowego, a w braku takiej możliwości, do wskazania osoby trzeciej, która mogłaby być poręczycielem. W końcu, na podstawie art. 275 Kodeksu postępowania karnego, sędzia mógł również zastosować wobec skarżącego dozór policyjny. Trybunał zauważa również, że art. 251 Kodeksu postępowania karnego nakłada na sąd obowiązek rozważenia w pierwszej kolejności zastosowania środków mniej surowych niż pozbawienie wolności, a w przypadku, gdy zdecyduje się on na zastosowanie tego ostatniego środka – obowiązek wyjaśnienia przyczyn uzasadniających aresztowanie.

33. Podsumowując, biorąc pod uwagę, że wskazane środki nie zostały zastosowane w sprawie, chociaż były przewidziane prawem krajowym, Trybunał uważa, że tymczasowe aresztowanie skarżącego nie może być uznane za zgodne z prawem w rozumieniu art. 5 ust. 1 Konwencji. Doszło zatem do naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

34. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

35. Skarżący domagał się kwoty 40.000 euro tytułem szkody majątkowej i niemajątkowej, których doznał. Wysokość tej sumy uzasadniał faktem, że w czasie pobytu w areszcie nie mógł prowadzić działalności w sklepie sportowym, co pozbawiło go zysków.

36. Rząd zakwestionował jego roszczenie podnosząc, że żądana przez skarżącego suma jest nadmiernie wysoka.

37. Na podstawie dowodów posiadanych przez Trybunał jest on zdania, że skarżący nie wykazał w przekonujący sposób, że poniósł szkodę majątkową. W konsekwencji brak uzasadnienia dla przyznania mu odszkodowania z tego tytułu.

38. Jednakże Trybunał uważa, że należy przyznać skarżącemu kwotę 3.000 euro tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

B. Koszty i wydatki

39. Skarżący nie dochodził żadnej kwoty z tytułu poniesionych kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

40. Trybunał uznaje, że odsetki z tytułu zwłoki powinny być ustalone zgodnie z marginalną stopą procentową Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 5 ust. 1 Konwencji;
3. *Orzeka*, że:
 - (a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 3.000 euro (trzech tysięcy euro) z tytułu szkody niemajątkowej, która to kwota zostanie przeliczona na złote polskie według kursu z dnia płatności;
 - (b) od upływu wyżej wymienionych trzech miesięcy do dnia płatności należne będą od powyższej kwoty zwykłe odsetki naliczane według stopy równej marginalnej stopie kredytowej Europejskiego Banku Centralnego z okresu zwłoki plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczeń skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku francuskim i notyfikowano na piśmie w dniu 4 maja 2006 r., zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Françoise ELEN-PASSOS
Zastępca Kanclerza

Nicolas BRATZA
Przewodniczący